

Heemkundige Kring

Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE

nummer 5 - winter 2006/2007

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw
Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet
Walem

Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
info@heemkundewalem.be

Jaargang 2, nummer 5, winter 2006/2007

Redactie en medewerkers van dit
nummer:

Annick De Greve, Frans De Greve,
Marc De Wever, Richard Hofmans,
Hugo Rom, Jan Van Buggenhout,
Tom Van Buggenhout, Dirk
Verreth, Kris Verreth

Verklaring foto's omslag

Voorpagina:

Battenbroek:
- een paradijs voor de jeugd...
- ... voor jonge gezinnen...
- ... en voor senioren:
autobus omgebouwd tot lokaal
voor de gepensioneerden

Inhoud

Editoriaal

Ons wintertijdschrift in een winter die alweer niet die
naam waardig is - Al Gore heeft ons gewaarschuwd
voor deze 'vervelende waarheid'

Battenbroek: vroeger en nu

De aanleg van de E19 veranderde dit natuurgebied
drastisch maar kreeg het niet helemaal klein - de
natuur past zich immers aan aan de omstandigheden -
en de herinneringen aan vroeger blijven nazinderen...

80 jaar in het nieuws

In 1927 haalde Walem de krant met 1 feestelijke
gebeurtenis en 1 spijtig voorval: vreugde en verdriet
lagen ook toen niet ver uit elkaar

Tussen de jaren 1000 en 1400

Tussen de jaren 1000 en 1400 kwam Walem helemaal
tot leven dankzij een bloeiende economie en werd het
een plaats van aanzien

Wazeitièna

We maken de P af en snijden de R aan - ons
dialectwoordenboek wordt voortdurend dikker

The Dino's

Verslag van een 'roadie'

Vroeger... en nu

Het enige plein dat Walem ooit rijk was, de
Gemeenteplaats, verdween in de jaren '30

On revient toujours à ses premiers amours!

Edmond Keersmaekers heeft het ditmaal over de
rivaliteit tussen de fanfares Concordia en Sint-Cecilia
en herinnert zich ook nog enkele rampen die Walem
en zijn inwoners overkwamen

Figurentheater

De familie Op de Weerdt omvatte enkele leden die
niet onopgemerkt gebleven zijn in het collectieve
Walemse geheugen

Het molenhuis

Walem: heksendorp - klopt dat dan toch?

EDITORIAAL

Een vervelende waarheid

6 januari 2007

9 graden... De laatste weken lijkt het wel dat de thermometer de nul niet meer kent. De winter blijft
uit, zoals al zo vaak de voorbije jaren. Koning Winter zit in een identiteitscrisis: hij is dat vriezen zo
moe en hij heeft een hekel aan sneeuwen. Ongemakkelijk zit hij heen en weer te schuifelen op zijn
troon.

Nu de winter op apegapen ligt, ziet kleine broer herfst zijn kans schoon. Zoals het een wispelturig
puber-jaargetijde past, brengt hij ons ongecontroleerde wind en regen die veel natter aanvoelt dan
anders. De natuur die naar de rust van haar winterslaap snakt, maakt slaapdronken rare sprongen:
vanmorgen zag ik een witte bloem in mijn tuin staan.

En wij, wij troosten ons dat we gespaard blijven van vorst, sneeuw en winterellende, van ijzel en van
zout op de wegen... Magere troost...

Als we de ouderen mogen geloven zijn de winters van de laatste twintig jaar zwakke afkooksels van
de winters van vroeger. Zij beweren dat in die tijd de winters nog winters waren, met weken vrieskou
en pakken sneeuw van één meter, die dan ook weken bleven liggen. En als de dooi dan inzette, dan
was het ook altijd ineens volop en overduidelijk lente.

Winter betekende ook winterpret op de
sloten en de plassen, vaak in Battenbroek.
Wanten, sjaals, botinnen, dikke kousen,
mutsen en warme frakken; wandelen
in sneeuw die kraakt, kou in de neus,
grote wolken smoor als ge uitasemt en
schaatsen - 'schofferdijnen' noemde men
dat vroeger -: pure romantiek...

Men zou kunnen zeggen dat je die
verhalen over de dikte van de sneeuw en
het ijs misschien best met een zak van
het beste strooizout kunt nemen. Zoals
dat tot voor enige jaren op het fort bij de

civiele bescherming te vinden was. Anderzijds getuigen vele foto's van de intense pret die de winter
meebracht: ijsstoelen, schaatsen, sleeën... Door de slabakkende winters is dat soort pret een zeer
vage en verre herinnering geworden.

Mogelijk gegijzeld door een teveel aan CO₂ en opwarming laat de winter dus op zich wachten;
ondertussen bieden we u ons vijfde tijdschrift aan. Daarin behandelen we de geschiedenis van
Battenbroek. Hoewel Battenbroek nu steeds bij Walem gerekend wordt, maakte het niet altijd deel
uit van Walem, en was eigenlijk zelfstandig. Het zou je verbazen maar dat onafhankelijkheidsgevoel
leeft soms nog bij de Battenbroekenaren vandaag. Maar ach ja, men noemde Battenbroek dan ook
een 'vrije aerde'.

Ondertussen is ook een nieuw jaar begonnen. Bij al de goede wensen die u reeds mocht ontvangen,
voegen wij ook graag die van de heemkundige kring: een gelukkig en vooral een gezond 2007 voor
uzelf en al degenen die u dierbaar zijn... en laat het ons misschien ook toe om u nog een echte
winter te wensen...

Veel leesplezier !!!

tvb

Battenbroek: vroeger en nu

Vraagt iemand je van waar je afkomstig bent en je hoort bij Battenbroek zoals een boer bij zijn paard. antwoordt braaf: "van Walem", dan wordt ons dorp vaak Maar dat Battenbroek heeft in de 20ste eeuw grote verbonden met ofwel het fort, ofwel Battenbroek. Walem veranderingen ondergaan: een terugblik en evaluatie.

De naam Battenbroek is een mooie omschrijving van wat dit gebied oorspronkelijk was: een broek of drassig land met batten (Engels: a bat = een stok) en bomen.

De voor 1950 geboren Walemnaar ziet Battenbroek als één prachtig natuurgebied, denkt spontaan aan 'den baron van 't kasteel', heeft in de Meireput gezwommen, hoort de koeien bij melktijd loeien, ziet paling 'poëren' in de grachten, denkt aan de jaarlijkse processie naar het kapelletje, ziet de boerderijen waar we dagelijks verse melk (met een dikke 'zaan' erop) te voet of per fiets gingen halen.

Een woordje geschiedenis:

Battenbroek was in de 12de eeuw een 'Vrije Aerde van Battenbroek' en behoorde later tot 'Het Land van Mechelen', dat op zijn beurt een 3de deel was van 'Land van Divise'. Toen Walem, samen met Duffel, Geel, Aartselaar, Itegem, Keerbergen, Rijmenam, Schelle, Schriek, Putte, Niel en Waarloos tot het Land van Mechelen behoorde, was Battenbroek een aparte Vrijheid. De begrenzing van Battenbroek was grosso modo: noordelijk de Nete, westelijk de Dijle, oostelijk de huidige Stenen Goot en zuidelijk de huidige Vrouwvliet.

Er zijn bewijzen te over dat hier in de voorhistorie mammoets leefden: er werden randen gevonden in 1825 na een overstroming in één der Meireputten, en later ook in één der zandwinningsputten voor de autostrade.

Eén der eerste en oudste bouwwerken was het kasteel; de huidige ingangspoort zou van de 13de eeuw dateren en vertoont duidelijke details waaruit blijkt dat zich hier een ophaalbrug bevond. De eerste ons bekende heren van Battenbroek waren de Berthouts sinds de 12de eeuw. Zij bewoonden vanaf de 13de eeuw 'het huis van Battenbroek', ook 'Castrum' genoemd (kamp of kasteel). Eén der bekendste Berthouts was Gillis Berthout uit ±1227. Hij was o.a. verantwoordelijk voor de stichting van de abdij van Roosendaal. De twee dochters uit zijn eerste huwelijk waren er non; hijzelf vertrok op kruistocht. Gillis en later Wouter Berthout waren tevens de bouwheren van de kerk van Walem. In 1410 werd de heerlijkheid door Dirk van Hoorn (gehuwd met Caterina Berthout) verkocht aan Anthonus, hertog van Brabant en zoon van Philips de Stoute, hertog van Boergondië.

Geografisch opmerkelijk is dat het laatste stuk van de huidige Stenen Goot-beek (vóór haar monding in de Nete) vroeger in feite de Vrouwvliet was en bevaarbaar(!) via de Molenkiel langs de Kortendijk en de Doorndijk. Later werd de Vrouwvliet rechtgetrokken waardoor ze rechtstreeks in de Dijle uitmondde. Zie kaartje op blz. 5.

Battenbroek was de volgende eeuwen het gebied waar de veeteelt hoogtij vierde. De zware leemgrond was niet erg geschikt om groenten te telen, buiten aardappels. Aardappels werden pas op het einde der 16de eeuw in Europa ingevoerd. Columbus had ze, na zijn ontdekking van Amerika in 1492, van daar meegebracht. De boerderijen waren vooral afgestemd op veeteelt. In Battenbroek werd er dapper gemolken en gekarnd!

Met de aanleg van de E19 dwars door Battenbroek zou er veel veranderen... Hierdoor ontstonden ook de zandwinningsputten die we later Grote en Kleine Vijver zouden noemen. Even terzijde: ik vraag me nu nog steeds af waarom wij Walemnaars dit zonder enig protest oogluikend hebben toegelaten. Hierdoor verdween de totale authenticiteit van dit prachtige natuurgebied! Het werd een zogenaamd recreatiegebied. Homofilie, agressie, speedboten en tonnen zwerfvuil kregen we er gratis bij. Als toeslag was de ernst van de overstroming van 1976 deels te wijten aan het graven van de Grote Vijver vlakbij de Dijledijk! Gedane zaken nemen echter geen keer; laten we er het beste van maken en ... laten we positief denken:

1) Battenbroek is de zetel van een der weinige Walemse sportverenigingen: F.C. Walem. Het bezorgt de Walemse jeugd de mogelijkheid te sporten en speelt daardoor een belangrijke sociale rol.

2) Battenbroek is ook de basis van een prachtig rustoord voor ouderen geworden. Voor zover de lucht niet bezoedeld is door een wolk uitlaatgassen van de E19 kunnen onze ouderen nog van een stukje natuur genieten.

3) We juichen ook toe dat het kasteel een geklasseerd monument is geworden en daardoor behoed voor verval of afbraak. De aangebouwde kapel van het kasteel is inhoudelijk een echte parel!

4) Rond de Kleine Vijver ontstaat stilaan, vooral aan de oostzijde, een nieuw biotoop. Op de Grote Vijver kunnen we tijdens de wintermaanden en vooral tijdens de trekperiodes een gevarieerde rijkdom aan watervogels bewonderen.

Flora en fauna

Wat flora en fauna betreft moeten we een onderscheid maken tussen de periode vóór en na de aanleg van de E19.

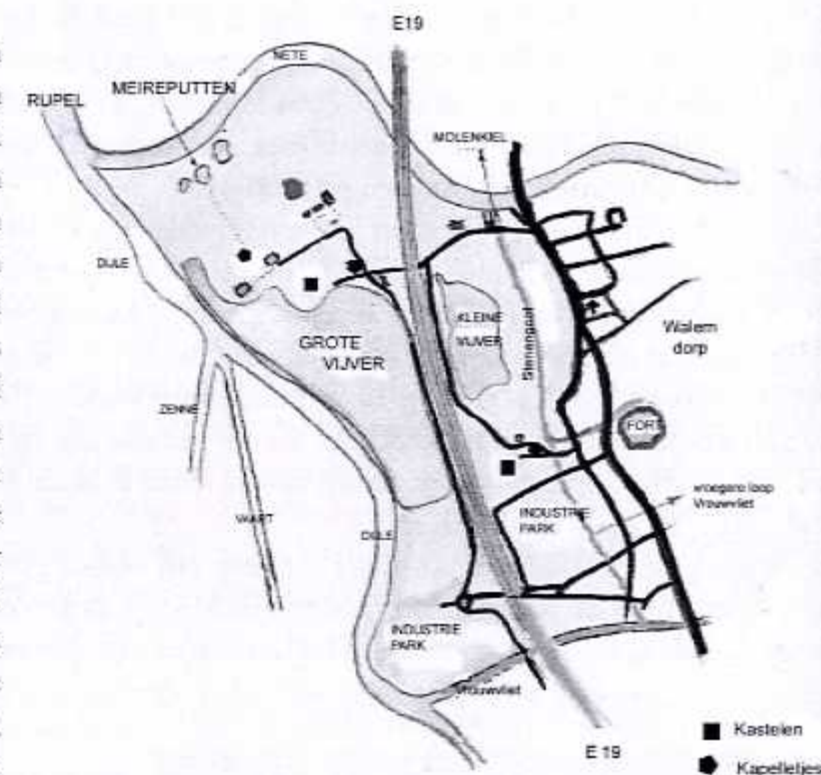
Vóór het doormidden snijden van Battenbroek kon men echt spreken van een hoogwaardig natuurgebied. Tal van zeldzame planten en bloemen en een rijk vogelbestand waren aanwezig. Bij het aanleggen van een herbarium kon men best rond de Meireputten gaan zoeken. Als grootste zeldzaamheid vond ik rond 1956 planten als klappertand (een half-parasiet), de wespenorchis en de gevlekte orchis, dit vooral op de weg lopend van de hoeve van Sander Feremans naar de 'Zwemmeireput'. In één adem noemen we verder als waterplanten de dotterbloem, de gele plomp, waterkruiskruid, slangewortel, waterranonkel, pijlkruid en gele lis. Aan de randen der sloten vonden

we moerasspirea, geitebaard, smeewortel, kalmoes, lisdodde, enz. In de beschaduwde bosjes waren speenkruid, bosanemoon, klein en groot hoefblad en diverse soorten sleutelbloemen in overvloed aanwezig. In de beemden krioelde het van boter-, pinkster-, en paardenbloemen en hier en daar een juweeltje van een orchidee. Op de drogere zones bloeiden boerenwormkruid, veldlathyrus en zelfs doornappel (langs de Stenen Goot) en nog veel andere meer courante soorten.

In de grachten, waarmee iedere beemd was afgezoomd, was het leven van vissen en amfibieën zeer intens. Als vissen vernoemen we paling (hierop werd gevestigd met een omgekeerd regenscherm!), karper, voorn, grondeling en baars; voor de kinderen waren de pittige en kleurige stekelbaarsjes een prachtig jachtobject. In de Stenen Goot, van de Molenkiel tot aan het fort, had alle 5 meter een snoek zijn territorium. Liggend op een houten balk die we over de gracht legden, probeerden we deze mooie, roerloos liggende roofvissen met een nylonlusje te strikken. In de Meireputten verbleven zelfs de grote zoetwatermosselen.

Qua amfibieën kwaakten hier in de zomermaanden de groene kikkers en in het voorjaar bracht dit een massa kikkervisjes (dikkopjes) met zich mee. Ook de vuursalamanders waren van de partij.

De vogelbevolking was vóór 1970 ook totaal anders: de karekiet, de nachtegaal, de koekoek waren

de 3 musketiers van het rietland. De Vlaamse gaai (alias de rotzak), de boomklever, lijsters, uilen en 3 soorten spechten kleurden verder het lage struikgewas en de bosjes. Daar de kikkers in alle grachten flink vertegenwoordigd waren, vulden ook de blauwe reiger en de zilvereiger flink hun buikje. In de weiden en het struikgewas konden we de bunzing, wezel, hazen en konijnen vluchtig ontwaren; soms vloog een patrijs vlak voor je voeten op. Langs de dijken en de oevers der grachten was de muskusrat een vaste klant, ze vormde een constant gevaar voor overstromingen.

De aanleg der autostrade zou deze evenwichtige biotoop drastisch veranderen. De beemden verdwenen en met hen de meeste grachten. Met de rust was het ook gedaan. De resterende grachten werden bijna dode wateraders; de vissen moesten we gaan zoeken in de Kleine Vijver. Deze vijver biedt langs zijn oostzijde nog een mooi stukje natuur: daar ontwikkelt zich een rietland en wilgenstruweel. Aan de noordzijde vinden we ondiepe zones met interessante vegetatie van diverse zeggen. Hier vinden we ook nog een deel van het vroeger vogelbestand. De Grote Vijver heeft als enige biotoop aanwinst dat hij geldt als een belangrijk rustgebied voor trekkende watervogels (als er tenminste geen recreatie is); de vijver is het mooist in de winter en zeker wanneer delen ervan toegevroren zijn. We kunnen er dan de bergeend, de wintertaling, de Canadese gans, de nijlgans, de zeldzame krooneend, de fuut, de kolgans, de brandgans en verschillende meeuwensoorten bewonderen.

Persoonlijke notities uit mijn jeugdijaren

Naast de 'Kleine Hei', gelegen op het grondgebied van St.-Katelijne-Waver, was voor de jeugd en volwassenen Battenbroek hét wandel- en speelgebied nummer 1.

De grootste attractie waren de Meireputten; oorspronkelijk ontstaan t.g.v. overstromingen, waren het oasen van rust omgeven door een unieke flora. In de tweede en grootste put heeft menig Walemnaar zijn eerste zwemlessen gekregen. Tijdens de zomermaanden trokken we er te voet of per fiets naartoe via een weg die aan de voet van de dijk liep en vertrok aan de Molenkiel. Thuis wist men gewoonlijk van niets... Bijna iedere zomer verdronk ook iemand in die bewuste put. Ook schrijver dezer werd op 't nippertje door zijn nicht gered!

Een vaste gast van de Meireput was Dr. Coen. Hij had de gewoonte in alle rust het rugzwemmen te beoefenen. Toen de jachtwachter (Narre Van Moer?) dacht een muskusrat te ontwaren, loste hij een schot. Gelukkig miste het zijn doel! Het baardje van de dokter had voor verwarring gezorgd!!!

In de winter werden de Koebeemden stevast onder water gezet. Bij vriesweer beschikten we op die

manier over een prachtige ijsvlakte. De Walemse jeugd greep die kans met beide handen om de schaatsen aan te binden of de zelfgemaakte ijsstoel van stal te halen. Hoogdagen voor de jeugd waren dat!!!

In de zomer of op andere vakantiedagen gingen we regelmatig 'grachten-springen'; we daagden mekaar uit... Alzo gebeurde het meer dan eens dat één van ons platbuiks de sloot intuimelde. Meestal was de ongeluksvogel met zijn voet in een put van de drassige oever blijven haken. Soms waren we verplicht te springen, opgejaagd door een... stier.

Als student was Battenbroek voor mij het beste kalmeermiddel. 's Avonds sprong ik de fiets op en bolde via 'den Boerenhoek' (Oude Baan) en de Spildorenlaan Battenbroek in. De nevel die opsteeg uit de grachten spreidde zich als een donzig deken over weiden en de zwijgzaam herkauwende koeien. Rustgevender kon niet; een beeld om nooit te vergeten ...

fdg

80 jaar in het nieuws

Ook in 1927 lagen vreugde en ontsteltenis soms of gewoon een verkeerde beweging bij het dansen en dicht bij mekaar. Op 20 april was het één en slecht neergekomen? Het krantenartikel zegt het niet al feest omwille van 2 gouden huwelijksparen. en het zal ook wel niet onderzocht zijn maar feit is 11 oktober had ook een feestelijke dag moeten zijn, maar dat de onfortuinlijke Philomena nooit haar gouden huwelijksjubileum zou kunnen vieren. het noodlot sloeg toe voor één van de kermisvierders. Was huwelijksjubileum zou kunnen vieren. het een bartaanval (toen ook al op zulke jonge leeftijd?)

Dubbele gouden bruiloft

Woensdag 20 april - Tweede Paaschdag is nu waarlijk voor onze gemeente een vreugdedag geweest en dat wel bij gelegenheid van een dubbel gouden bruiloftfeest. Het ging immers maandag bij ons om de viering en feesting van het vijftigjarig huwelijk der echtelingen Petrus Beeck en Catherina Liekens wonende Kerkhofstraat en van Frans Obbels en Maria Ploegaers verblijvende Zandstraat alhier. Deze dubbele plechtigheid is dan ook op een flinke en ware wijze gevierd geweest door gansch ons dorp en ingezet met een plechtige mis van dankzegging om 10 ure opgedragen in ons parochiekerk. Na de kerkelijke plechtigheid zijn de gelukkige echtparen en bloedverwanten op het gemeentehuis ontvangen door de heer Burgemeester Baron Coppens, omringd door schepenen en gemeenteraadsliden. Inmiddels had zich in de Dorpstraat een prachtigen en grooten feeststoet gevormd, bestaande uit niet minder dan 21 schoone groepen, praalwagens enz..., het al opgeluisterd en vervrolijkt door de fanfaremaatschappijen 'Concordia' en 'St. Cecilia', welke beiden hunne vrolijkste en aangenaamste stapmarchen te beste gaven den optocht door. De feeststoet, gevolgd van een twaalfstal prachtrijsuigen waarin de gelukkige paartjes en hunne familieleden hadden plaats genomen, bracht natuurlijk veel leven en beweging op gansch de doortocht, spijtig dat hij niet des namiddags is gehouden geweest. Stellig had hij dan meer belangstelling gewekt voor de vreemdelingen. Buiten al de feestelijkheden moeten we nog aanstippen dat gansch het dorp versierd en bevlagd was, met erebogen voor de kerk en het gemeentehuis. Tusschen al die politie lazen we hier en daar zeer schone en best gepaste jaarschriften en huldgedichten, gericht tot de twee gelukkige paren.

Zo lazen we onder meer deze twee jaarsgeschriften:

Frans en Mieke zijn vrouw
Peercken Beeck en zijn Kato
Zworen eens elkander trouw.
't Is nu vijftig jaar geleden
daarom vieren we om ter meest
het gouden bruiloftfeest.

En een tweede

Waelhemnaren
laat heden blijvol en fier
't gul proficiat klinken hier!

Dat het feest gansch de dag door is voortgezet laat zich begrijpen. 'n Echt lentezonneken deed mee en was er bij van des morgens vroeg, alzoo stemmende tot feestvieren. Aan de gelukkige gouden bruiloftvierders Frans en Mie, Peer en Kato, wenschen we hier nog vele gelukkige jaren, met een allerhartelijkst: proficiat.

Bij de dans gestorven

Dinsdag 11 oktober - Zondag was het te Waelhem jaarmarkt-kermis en deze werd in de late avond verstoord door een plotselinge dood van eene der kermisvierders. In de aangelegenheid 'café Terpsichore', in het dorp, kwamen een viertal kermisgasten binnen, waartusschen de genaamde Philomena De Decker, oud 25 jaar, ongehuwd en wonende met haar ouders te Duffel op Notmeir 40. Toen men in de zaal aan het 'charlestonen' ging, deed het viertal er aan mede. In de dans viel het hooger genoemde meisje, richtte zich weer glimlachend op, doch zakte toen plotseling weer ineem om niet meer op te staan. Toen men haar opnam kon men slechter bestatigen dat het meisje had opgehouden te leven.

hr

Tussen de jaren 1000 en 1400

Tussen de jaren 1000 en 1400 kende Walem een belangrijke bevolkingsaan groei en een bloeiende economie, in hoofdzaak handel (omwille van zijn ligging aan Nete, Vrouwvliet en de grote heerbaan tussen Antwerpen en Brussel), maar ook nijverheid (de weverijen). De nabijheid en groei van de abdij van Roosendaal had eveneens een gunstige invloed op de Walemse bedrijvigheid.

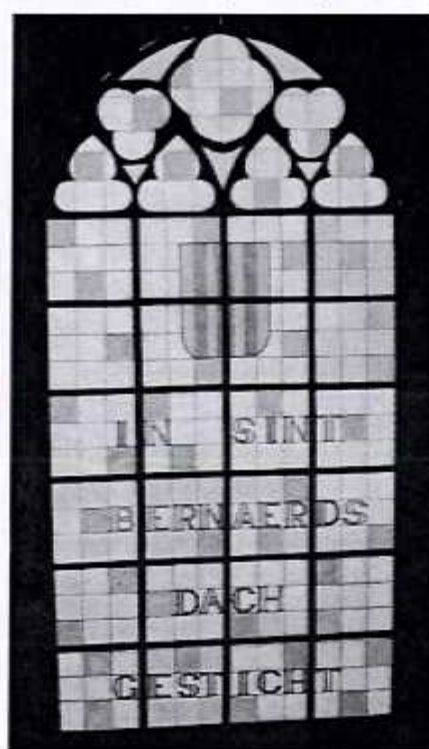
Rond het jaar 1008 behoorde Walem, met het hele Waverwoud, tot het Land van Rijen (Antwerpen) en voerde Gozilo, markgraaf van Antwerpen, hier het keizerlijke gezag als leenman van de keizer van het Heilige Roomse Rijk. Onze contreien maakten inderdaad gedurende de hele middeleeuwen deel uit van het Heilige Roomse (= Duitse) Rijk, ontstaan als het Oost-Frankische koninkrijk. Enkel het deel van het huidige België dat op de linkeroever van de Schelde ligt, werd toen Vlaanderen genoemd en behoorde toe aan Frankrijk. Binnen die grote rijken was het land zeer versnipperd en ontstonden heerlijkheden (waar een heer de plak zwaaid en zijn rechten en plichten deed gelden) en vrijheden (plaatsen die stadsrechten kregen toegekend en waarbinnen de goed georganiseerde koopmans- en ambachtsgilden steeds meer macht kregen).

Reeds in de eerste helft van de 12de eeuw zou Walem als een afzonderlijke plaats, als een heerlijkheid, bestaan hebben daar Arnout Berthout in 1180 in een akte vermeld staat als 'heer van Walehem' (al zou daar ook Walhain mee kunnen bedoeld zijn). De 'Vrijheid Walem' is later gesticht en werd begrensd door de Nete, Roosendaal, de Stenen Goot-beek en Molenvliet (ongeveer het huidige Walem zonder Battenbroek).

Wat de parochie Walem betreft, daarvoor geldt 1203 als de officiële stichtingsdatum omdat dan de Walemse kerk werd ingewijd. Tevoren behoorde Walem waarschijnlijk tot de Sint-Martinusparochie van Duffel. Het grondgebied van de parochie Walem kwam overeen met dat van de heerlijkheid en was veel ruimer dan dat van de vrijheid: tot aan de Liersesteenweg/Otterbeek (waarbinnen Roosendaal een enclave vormde). Aanvankelijk werden parochies gesticht door een kapittel of abdij. Later bekwamen ook wereldlijke heren de toelating parochies te stichten en kerken te bouwen door er een fonds aan over te maken. Zo waren Wouter Berthout IV de 'vrome', heer van Mechelen, en zijn broer, Gillis Berthout van Berlaar, genaamd Gillis met de baard, de stichters en begiftigers van de eerste kerk van Walem. Op verzoek van de gebroeders Berthout kwam Jan IV van Bethune, de bisschop van Kamerijk (bisdom waartoe Walem behoorde), de nieuwe kerk wijden op 20 augustus 1203, zoals het chronogram op het glas in een torenraam vertelde: 'In sInt bernaerDs DaCh gestlcht': DDCCIII = 1203 en St.-Bernardus = 20/08.

Het was een kerk met een zeer brede beuk, zonder zijbeuken maar met twee kruisbeuken en een zeer groot koor. De zware vierkante toren had muren van 1,10 meter dik en was, net als de rest van de kerk, gebouwd uit witte gehouwen steen uit de steengroeven van Grimbergen en bekroond met een kruis van meer dan 5 meter hoogte. In het begin van de 14de eeuw zou deze kerk al vergroot worden.

De grootte van de kerk, de aard van de materialen, de kunst, het feit dat de bisschop de kerk is komen wijden, de milde begiftiging van de parochie, dit alles doet veronderstellen dat Walem in het begin van de 13de eeuw een plaats van aanzien was.

Zijn gunstige ligging, aan het veer over de Nete en op de grote handelsweg tussen Antwerpen en Mechelen, had de bevolking inderdaad gestaag doen aangroeien. In de 14de eeuw, zo schreef Dr. Croquet, kwamen er wekelijks tot 2000 karren en wagens voorbij. De inkomsten van de tol, die verdeeld werd tussen de heren van Rumst en Walem, waren aanzienlijk.

Een kroniek van Lier spreekt over de verwoesting van de brug van Walem in 1212. Er is dus blijkbaar toen al wel een brug (of meerdere bruggen) geweest, maar wanneer die ten gevolge van oorlogen vernield werd(en), schakelde men opnieuw over op de veerdienst. De heerbaan, die de veiligste en kortste weg vormde tussen Antwerpen en het zuiden van het land, was in die tijd nog een aardeweg, dikwijls vol putten, en moest regelmatig hersteld worden. Alleen in de kom van het dorp was die weg gekasseid. Ook werden er in de 13de eeuw, langs de westzijde van de 'Regte Strate', op ongeveer gelijke afstand vier grote waterputten gemetseld voor de reizigers en hun trekdieren. Er was ook nog een 'drencke' op de Vorsenzang langs de weg naar Roosendaal en een put aan de Kerkhofstraat.

Naast de Nete was in die tijd ook de 'Maele' (later Vrijvliet, Vrouwvliet, Molenvliet genoemd) een brede en belangrijke waterloop. Ze liep parallel met de Oude Baan en mondde toen nog uit in de Nete aan de Molenkiel (zie ook artikel over Battenbroek). Er lagen bruggen over ter hoogte van het kasteel van Emmaüs (de Samerbrugghe) en ter hoogte van de molen van Battenbroek (Roelofsbrughe). Deze 'Vrijvliet' was de ideale waterweg voor kleinere schepen die de zware tol wilden vermijden die geheven werd te Rumst op de voorbijvarende schepen. Vele goederen werden te Walem overgeladen op karren om verder Brabant ingestuurd te worden, of werden er overgeladen van grotere naar kleinere schepen. Dit legt de zware kaaimuur en brede stenen trap uit die werden teruggevonden aan de Molenkiel.

De stichting van het klooster van Roosendaal, dat in de 12de eeuw begon als 'cluyse' (oude naam voor woning van kluizenaar of klooster), heeft de bevolkingsgroei nog in de hand gewerkt. Ook voor dit klooster was Gillis Berthout de grote weldoener; hij stimuleerde met zijn rijke giften de bloei ervan. Dit vrouwenklooster had enerzijds werkvolk nodig om woeste bos- en moerasgronden om te vormen tot vruchtbaar land. Dat werkvolk vestigde zich hoofdzakelijk in de straten die naar Roosendaal leidden: de Weverstraat en de Kloosterstraat, waar duizenden scherven en verroeste nagels teruggevonden werden als stille getuigen van de bouwwoede. Anderzijds vonden in het klooster de noodlijdenden troost en bijstand; ook zij kwamen in de nabijheid van dit klooster hun woning vestigen.

Een laatste oorzaak van de groei van Walem vinden we in de weverijen. Oude namen als 'Weverstraat' en 'Raamstraat' zeggen al voldoende. In de eerste jaren van de 14de eeuw broeide er in de steden Leuven, Mechelen, Antwerpen een zwaar sociaal conflict. De wevers en volders eisten, aangespoord door de bloei van hun gemeenten, betere werkvoorwaarden. In Leuven werd het oproer bloedig neergeslagen in 1360. In februari 1380 werd ene Jan de Vlaming, wever van Leuven, te Walem vermoord op opstoking van enkele Leuvense edelen; de moordenaars zochten een schuilplaats te Mechelen, waar nog andere Leuvense wevers om het leven werden gebracht. Dit deed bijna een oorlog tussen beide steden uitbreken. Maar ook in Mechelen werden vele wevers verbannen. Dit verklaart dat een nieuwe nijverheid ontstond op het platteland, o.a. te Walem. Sommigen onder hen hadden ook al dienst gedaan in de weverijen van het klooster. Hoewel ze werden tegengewerkt door hun stedelijke concurrenten, wisten ze hun handel op te voeren, vooral toen zij de kortharige Spaanse wol gingen verwerken die niet gegeerd was door de 'stadsewevers'. Zo zouden, in de beste tijden, tot 800 (?) wevers in Walem gewoond hebben. Zij hadden een gezamenlijke 'raeme' om hun weefsel te drogen, in de (Laken)Raamstraat, en een gezamenlijke volderij in de Polderijbempt. Wisselagenten vestigden zich eveneens te Walem, o.a. op het 'Lombaerdehof' in de 'Lombaerdestrate'; zij speelden een grote rol op de befaamde jaarmarkt te Rumst.

Algemeen betekende de tweede helft van de 14de eeuw een periode van achteruitgang voor de grotere steden, waar kleinere vrijheden zoals Walem volop van profiteerden.

Groot Woordenboek van Walems dialect

Ditmaal maken we de letter P af en beginnen aan de R: van 'perfors' tot 'reussen'. Dit woordenboek zal uiteraard nooit helemaal af zijn; de samensteller denkt dagelijks nog aan bijkomende typische dialectwoorden. Daarnaast heeft

elke stiel zijn eigen terminologie. Denken we alleen maar aan het gereedschap van de Walemse boeren, schrijnwerkers, bouwvakkers, enz.: dit alles 'ramasseran' is een werk waar je 'poempaf' van geraakt.

P

- perfors**
absoluut (par force)
- peurren**
hard duwen of persen
bv. "k Must nogal peurre oem ertusse te geraken."
- pezewever**
iemand die van kleine probleempjes grotere maakt
- piédestal**
voetstuk
- pieren vangen**
in neus peuteren
bv. kind met 'snottebellen'
- piet**
1. mannelijke roede, penis
2. uitdrukking: 'veel piet hebben' = veel geluk hebben
- pijorgullekes**
rode besjes van de meidoorn
- pijweps**
paardenwesp
- pin**
uitdrukking: 'voor de pinnen komen' = tevoorschijn komen
- pisbloem**
1. 'varkensbeest' = kelderpissebed (kreeftachtige)
2. paardenbloem
- pispot**
nachtemmer
- pistonnes**
in speelgoedrevolver door kinderen gebruikte 'knallertjes'
- pjeirenoog**
spiegelei
- pjeirentand**
grote tand
- pjeit**
paard
uitdrukking: 'A zit nogal rap oep ze pjeit.' = hij is nogal vlug kwaad

pjëtseuzze

1. hoornaar (= grootste wesp, tot 35 mm lang)
2. ook wespenkoningin van de gewone wesp

plekkop

1. kaalhoofdige
2. versleten autoband
3. soort plat, hard en rond koekje

plekpot

iemand die zich frequent bevuilt

plotteke

1. willoos persoon die alles doet wat je hem vraagt
2. lief katje

poeffen

1. iets kopen zonder betalen
2. kastanjes op hete plaat bakken (eerder 'poffen')

poel (of pul)

vrouwelijke vogel (meestal hoenderachtige), hen

poempaf

bekaf, doodop (van: de pomp is af = ze geeft geen water meer)

poëren

1. boren
bv. "Da ventje zit altijd maar in z'n neus te poëren."
2. 'op paling poëren': op paling vissen in grachten met behulp van een omgekeerd regenscherm

pollekesgever

persoon die in iemands gunst wil komen door te 'flemen'

pontekoek

peperkoek (Mechelaars zeggen 'ponkoek')

potjeir

potaarde

pots

muts

pottefeir

pottenhersteller (van het Frans: pot à faire)
uitdrukking: 'zo zwet zien as ne pottefeir'

pries

stopcontact

pullen

met nagels iets afkrabben,
bv. wondkorstje, korst van brood, korstje in neus

pupitter

lessenaar (van het Frans: pupitre)

R

raar

mannelijk konijn

raastig

woedend, bv. "A ging tekeer as ne raastigen duvel."

rab(p)

korst (op wonde)

radee (op -)

op zwier

raechel

vensterbank, boord

ramasseran

opruimen, oprapen
bv. "Manneke, ramasseert alles na is, 'k val wa dak geun"

rammenets

rammenas (hiervan werd vroeger hoestsiroop gemaakt)

rats

volledig, bv. "Ge zit er rats neuffe" = ge hebt het volledig fout

raweuns

bruut

reep

1. hoepel - hiervoor werd dikwijls een spaakloos fietswiel gebruikt waarmee kinderen koers liepen, de 'reep' voortduwend met een stokje
2. stuk chocolade

refujeren

weigeren (van het Frans 'refuser')

rekker

elastiek, bv. "Z'n broek zakte af, zenne rekker was kapot."

renneweren

kapot maken
rennewaasse: grote tegenslag, vernieling (van het Frans 'se ruiner')

reukelen

oppoken, bv. "Reukelt die stoof is wat oep, 't is ie niks te werm."

reussen

wrijven

fdg

DVD OVERSTROMINGEN

Onze thema-avond rond de overstromingen op vrijdag 6 oktober was een (onverwacht) groot succes en ons filmzaaltje aan de kleine kant. Vandaar dat niet alle bezoekers de film in optimale omstandigheden hebben kunnen bekijken. We gaan graag in op de vraag van sommigen om de film op DVD te kunnen verkrijgen. U kan hem bestellen tot 31 maart 2007 door **overschrijving van 15 euro op rekeningnummer 733-2426000-60**, met vermelding 'DVD-overstroming' en met duidelijke vermelding van uw naam en adres.

The Dino's

De meeste muzikale klanken die je tegenwoordig in de Walemse straten hoort, komen uit een autoradio of uit het openstaand raam van een tienerslaapkamer.

Dat is ooit wel anders geweest: Walem bezat wel enig

muzikaal talent. Dat uitte zich niet alleen als de fanfares door de straten trokken, maar ook in een vrij succesvol pop- en rockgroepje: The Dino's.

Op zaterdag en zondag 18 en 19 juni 1966 organiseerde de koninklijke fanfare 'Sint-Cecilia' in de gemeentelijke jongensschool te Walem een concertfestival en een provinciaal concerttoernooi voor fanfares en harmonies. Na het optreden van de fanfares en harmonies volgde een gezellig samenzijn en dans met het orkest van de Walemse jongeren The Dino's. (De aanwezigen werden bij voorbaat bedankt voor hun vererende aanwezigheid.)

Er volgden in de periode 1966 tot 1972 nog vele optredens in zaal Terpsichore te Walem, zaal Cine National te Rumst, dancing Esperanza te Mechelen, dancing De Molen,...

Ook orkestwedstrijden werden, meestal 'met eervolle prijzen', afgewerkt, o.a. te Aalst, Mechelen, Boom, Sint-Niklaas, Geel, Bellingen,... tot zelfs Oostende, waar The Dino's op het Free Festival Kick 72 nog de prijs van het Ministerie van Nationale Opvoeding in de wacht sleepten als meest 'progressieve' groep.

▼ Manager Clement Van Rompuy (die tevens de beheerder der finances was) kon voor zijn muzikale bende rekenen op de steun van Houthandel Vilbo-Vilpas.

▲ De formatie bestond uit - van links naar rechts op onderstaande foto - Gustaaf Ceunen (sologitaar, trombone), Lodewijk Hellemans (sax-tenor), Eugene Nauwelaers (drums), Leon Verstraeten (slaggitaraar), Pierre De Laet (orgel) en Albert Van Rompuy (basgitaar, trompet). Later nam Tony Rohart de basgitaar over en nam Fred Van Dijk plaats achter de drums.

Op 26 februari 1972 behaalden de Dino's op de Pop & Beatwedstrijd van Gelmen de prijs van de jury en verzekerden ze zich tevens van een plaatsje in de finale van deze wedstrijd.

Op de zonnige zondag van 4 juni 1972 trok de groep op naar de finale, die doorging in zaal Manège te Sint-Truiden.

The Dino's werden die dag, uitzonderlijk, versterkt door drie roadies (Dirk H., Dirk D. en Dirk V.), wier taak erin bestond alle materiaal van het busje naar de zaal en omgekeerd te verhuizen, een taak die deze jonge tieners - fier als een gieter - met grote bekwaamheid volbrachten.

The Dino's werkten eveneens met grote bekwaamheid hun play-list af :

- 'Vehicle' van The Ides of March
- 'The baby' van The Hollies
- 'River deep, mountain high' van Ike & Tina Turner
- 'Runaway child' van Buddy Miles
- 'You better listen' van Jam Factory
- 'Go back to te country' van (jawel) The Dino's (Onid reversed).

Als laatste kwam 'Make me smile' van Chicago, waarin de blazerssectie van trombone, trompet en sax, versterkt met het virtuoos spel van de overige muzikanten, dit nummer liet uitgroeien tot een ritmisch en opzweepend geheel, en waarmee The Dino's nogmaals bewezen dat live muziek alle studiowerk overtreft.

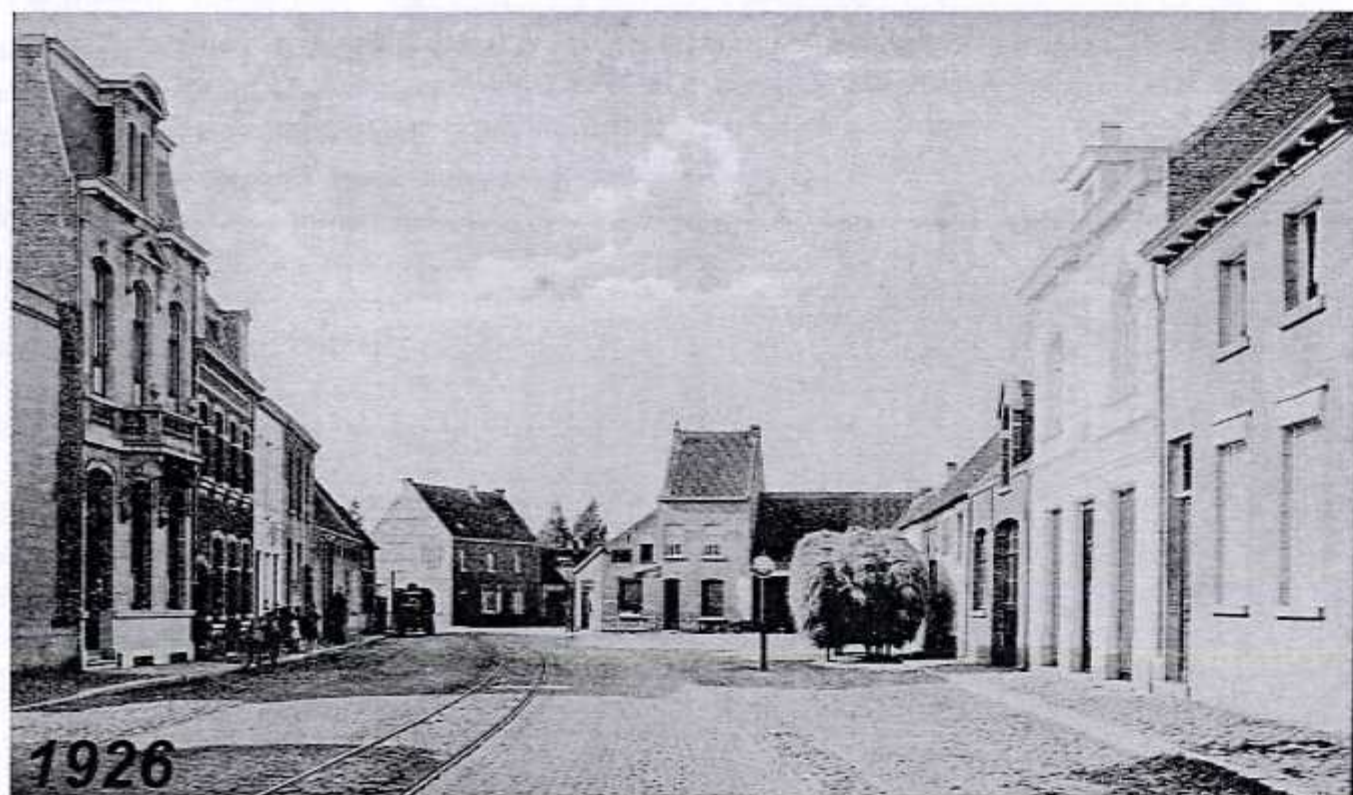
Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Walemse Dino's (na de preselectie van 15 juli 1972 te Londerzeel) geselecteerd werden om op vrijdag 18 augustus 1972

om 15.00 uur de moeder van alle festivals te openen, namelijk Jazz Bilzen 1972.

The Dino's, een stuk Walemse geschiedenis waar wij terecht trots op zijn.

1906

▼
14
▲

1926

De Gemeenteplaats (aan de brug) is een stukje Walem dat de laatste 100 jaar ingrijpend veranderd is.

Op deze plaats werd er ieder jaar 'jaarmarkt' gehouden. Dit hield niet alleen veeverkoop en tentoonstellingen in maar ook andere activiteiten: ringsteken te paard, duivenwedstrijd, wielervedstrijd...

En dan ook de dorst lessen in de talrijke cafés en 's avonds groot dansfeest.

Dit plein veranderde ingrijpend na de eerste wereldoorlog. Tijdens deze oorlog werd niet alleen het fort in puin geschoten; ook een groot deel van Walem werd verwoest (109 woningen in brand). Begin de jaren '20 werden er, dankzij de uitkering voor oorlogsschade, nieuwe huizen gebouwd.

Het uitzicht veranderde nog eens grondig rond de jaren '30. Omwille van de eeuwfeesten in Luik en Antwerpen was er een snelle verbinding nodig tussen Luik, Brussel en Antwerpen. De Koning Albertstraat moest rechtgetrokken worden en we kregen een nieuwe brug. Deze werken liepen grote vertraging op zodat ze pas bijna 2 jaar later klaar waren. Zo verloor Walem zijn 'dorpsplein'.

2006

▼
15
▲

On revient toujours à ses premiers amours!

Edmond Keersmaekers schreef in zijn laatste dorp, waar Edmond met veel plezier aan deelnam. levensjaren, die hij doorbracht in het rusthuis van Battenbroek, zijn jeugdherinneringen over Walem neer. In deze editie gaat hij verder over dit uitgaansleven, waarbij Concordia en Sint-Cecilia een belangrijke rol speelden, en heeft hij het over een minder prettig aspect: de rampen die Walem teisterden. Volgende maal het laatste deel lezen, over wat er zoal te beleven viel rondom de Nete en over het b(l)oeiend uitgaansleven in het deel van dit verhaal.

Walem had twee zeer rivaliserende muziekverenigingen: Concordia en de afgescheurde Sint-Cecilia; 's zaterdags hielden ze repetitie bij Tournaye en in de Valentino; beide hadden ze een paar solisten die de hele groep recht hielden, als die zwegen kwam de muziek in moeilijkheden. Als ze toevallig elkander al spelend tegenkwamen, speelden ze om ter hardst, met als doel de anderen er te doen doorvallen en

men hoorde niets dan de twee groscaissen.

In de jaarlijks uitgaande processie speelden beide aangepaste muziek. In de Zandstraat was een altaar opgesteld. De pastoor stelde daar de Heilige Hostie voor. De processiegangers zaten op hun knieën en het was doodstil. Eensklaps weerklonk het 'Ten velde' door de trompet van 'Gene van boerke' van Cecilia. Dit was de vernedering voor Concordia; die eisten als oudsten het recht om dit in het vervolg zelf te doen. Met als resultaat dat het aan beide verboden werd. Het Heilige-Mariabeeld moest door vier even grote maagden gedragen worden; dit bracht dikwijls moeilijkheden en roddel teweeg.

Beide muziekverenigingen hadden een afzonderlijke toneelgroep en hielden jaarlijks twee voorstellingen. De decors waren een zeer moeilijk geval, temeer daar er zware stukken gespeeld werden en in het begin het gemeentebestuur zijn veto had gesteld tegen vrouwelijke rollen. Die dienden door verklede mannen te worden gespeeld.

Concordia speelde 'Roze Cate', het treurspel der smeden.

Stel u voor: een smidse-decor met blaasbalg en smidsvuur en

een aambeeld, wat dat teweeg bracht, en de twee smidsknechten op éénzelfde smidsdochter verliefd. Ze vochten met zware voorhamers, moesten die tegen elkaar slaan om een klankeffect te bekomen en dan wegwerpen en een kleine en een grotere namaakhamer grijpen om elkaar te bevechten! Met die zware hamers sloegen ze boven hun hoofd naast elkaar. Eén hunner kon zijn hamer niet vasthouden en deze vloog dwars door het decor de zaal in.

Cecilia speelde 'Schilders in huis'; deze moesten een ravage in huis aanbrengen, waarbij een aarden melkpot moest van tafel geslagen worden. Den 'Bruno' sloeg met zijn ladder die pot van tafel zonder hem stuk te krijgen. Na de voorstelling verwedde hij in 'Het Zand' een tournée générale. Hij zou bij de tweede voorstelling die pot in scherven slaan. Hij kwam met de ladder op de scène, sloeg daarmee boven de pot, kon niet meer remmen, en het decor lag gedeeltelijk omver.

'Jan van Fien' was een onschuldige in een moordpoging en riep wanhopig uit "Ga met mensen om en ge wordt dier, ga met dieren om en ge wordt mens." Op de scène zat een hond vastgelegd in zijn hok; Jan wilde de hond te voorschijn trekken, deze spartelde verschrikt tegen en beet hem in de hand!

Standaard van Sint-Cecilia

Toen Robert en Bertrand in een luchtballon wilden ontsnappen, werd een grote mand omhooggetrokken, doch met twee personen daarin begaf de bodem het en ze bleven op de grond staan of...

Met de komst van reizend volkstheater Van Den Berghe geraakten de Walemse toneelgroepen uit de belangstelling en stierven uit. De rivaliteit tussen de twee maatschappijen bleef bestaan. Cecilia bracht een serenade bij het huwelijk van één harer leden in de Kloosterstraat. Vlak tegenover dit gebeuren woonde Felix De Wever, een vooraanstaand lid van Concordia. Hij zat met zijn voeten door een zolderraam de maat te slaan en grappen te maken. De repliek volgde een tijd later toen hij gevierd werd als vijftig jaar lid. Cecilia maakte een Opsinjoor-pop met aan haar voeten de tekst: 'Opsinjoor wenst zijn broeder zot proficiat'. Dit had een hele naklank, zelfs tussenkomst der gendarmes.

Walemse volksfiguren uit de 20ste eeuw

De familie Op de Weerdt: polyvalente Walemaars

Henri Op de Weerdt, alias 'de Stoffel' (°1880 - †1970)

De 'Stoffel' was een man die zeer verbonden was met het sociale leven in Walem. Hij was niet alleen manusje van alles (lees: man die alles met de handen kan) maar had ook de 'brains' om verrassingsreizen te organiseren, stond in voor het organiseren van bloemenstoeten (!) en processies en was eveneens actief op de toneelplanken.

Prosper Op de Weerdt (°1905 - †1974)

Henri en Maria Op de Weerdt-Van Dieven met kinderen Prosper en Bertha

Zoon van 'de Stoffel' en nonkel van Pierre en Pros Nuytkens (voorzitter F.C. Walem). Prosper huwde met Jeanne Lejon. Het koppel baatte een kruidenierswinkeltje uit op de hoek van de Galgestraat (nu Noordveld) en de Koning Albertstraat. Dit winkeltje werd, al naargelang van waar de wind kwam, omgetoverd tot 'crèmerie', viswinkel of dagbladhandel!!! Daarnaast zette Prosper ook een melktoer op poten, later door zijn zoon Raymond overgenomen (nog later zou die een varkenskwekerij beginnen). Bij mijn weten was de laatste handelsactiviteit van Prosper het uitbaten van een frituur. Prosper was een gewiekst zakenman die steeds goedlachs was en met iedereen goed opschoot. Hij had de neus om altijd 'het gat in de markt' te vinden. Voor 100% zette hij zich steeds in. Hij deinsde er niet voor terug iedere vrijdag de reis naar Oostende te maken voor verse haring!

Vital Nuytkens (°1907 - †1980)

Schoonbroer van Prosper. Hij was een zeer bekwaam meubelmaker in dienst bij Louis Vinckx, waar vooral bureelmeubelen gemaakt werden. Hij had 3 zonen: Pierre, Henri en Pros.

Daar hij vroegtijdig ziek werd, ontsnapte hij aan de opeising door de Duitsers om aldaar te gaan werken. In ruil daarvoor diende hij jobs voor de Duitse bezetting uit te voeren. Een daarvan is wel bijzonder: in Battenbroek, op de plaats waar nu de grote vijver is, werden bomen geveld. De stammen werden in de open vlakten, vooral tussen het fort en de wijk Galgenberg (Mechelen), met scherpe uiteinden omhoog, in de grond geheid. De bedoeling was om op die manier het landen van vliegtuigen onmogelijk te maken.

Een droevige gebeurtenis voor 'den Talle' was het verongelukken van zijn zoon Henri (°1939 - †1959) tijdens dienst militaire dienst te Aken.

De 'Stoffel' als militair in 1918

Vital en zijn vrouw, Bertha Op de Weerdt

Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroeck
(kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)

Mei 1673. 't Was een prachtige dag geweest. De zon ging net onder boven de Meire Bosschen en Mie de Wrat lachte haar drie laatste, bruine tanden bloot. De wandeling, net voor zonsondergang, door de Battenbroecksche polder had een rijke oogst opgeleverd. In haar rieten mandje zat, naast een aantal enorme gaten, een bonte mengeling van alruin, bitterzoet, amandelwolfsmelk en vingerhoedskruid. De wassende maan maakte dat de kracht

en de energie van de geplukte kruiden sterk aanwezig was in het bovenste gedeelte van de plantjes. Over de Nethedijk liep ze, in de kille vochtige nevel, naar haar hut midden in de 'Zwarte Donck'. In de verte zag ze – nog net niet verdwenen in de opkomende duisternis – de drie berken, waarin de heksenbezems (1) een donker silhouet afwierpen en daarachter een kleine, grijze rookpluim, waaruit ze kon opmaken dat ze haar allen voor haar hut, onder de walnootboom, zaten op te wachten.

In een grote kring (2) zaten ze rond het vuur dat de opkomende kilte verdreef. Jo de Neus voerde zoals gewoonlijk het hoge woord. Zijn grote rode jeneverneus glom in het schijnsel van het knetterend vuur. "t Is me toch maar gelukt om die Theophilus op zijn ouwe dag nog aan een levensgezellin te helpen", pochte hij. Blijkbaar had deze 'dienstverlening' hem in de herbergen 'Cleyn Ostende' en om 't hoekske 't Gilden Huys' de nodige jenevers opgeleverd. Maar toch moesten de anderen wederom vaststellen dat Jo de Neus niet voor niets gevreesd werd in liefdeszaken en in het hoofd van de mensen de liefde kon opwekken maar ook doen verschrallen.

Trees de Wolf zat er haveloos gekleed bij. Haar grauwe kleren zaten vol gaten en vlekken en stonken zeven uren boven de wind (3). "Maar als ze me nodig hebben, komen ze toch wel af", zei ze met haar krakende stem.

"Laatst nog de kleine van Lèneke van Jan van Charlotte van Gielis De Hase. Bij valavond, op de laatste volle maan, was hij in den Boerenhoek Bet Vermuyten tegengekomen. Die had hem, met een dreigende, grijnzende glimlach, het St.-Markoen op 't lijf gesmeten. Niets was er daarna nog met die jongen aan te vangen. Geen moment kon hij nog stilzitten; 't was al bijten, krabben en pitsen wat de klok sloeg. 't Was zo erg dat pastoor Mathijs hem zelfs de communie niet meer durfde te geven uit schrik dat hij in zijn hand zou bijten. Mijn brouwsel van Sint-Janskruid, blauwe knoop (4) en kamille heeft de jongen na drie dagen kunnen kalmeren."

"Bij ons is 't al van 't zelfde", zei Trien Vaeck. "Ja, juist 't zelfde", zei Zwarte Bet. "Als z'ons nodig hebben, dan durven ze tot aan ons hut in de Konijnenvelden te komen", vervolgde Trien. "Dan komen ze", zei Zwarte Bet. "Twee weken terug viel de grijze koster, zo zat als honderduizend man, in de ijskelder van Roosendaal, in de kelder", zei Zwarte Bet, "vol blauwe plekken en twee open wonden die binnen de kortste keren aan 't zweren gingen, ze begonnen te zweren". "Ons zalf van boerenwormkruid, vlasbekje en klein kruiskruid heeft hem goed geholpen en een paar dagen later stond hij al terug de klokken te luiden; hij luidde terug de klokken", zei Zwarte Bet.

Plots sprong Mie de Bril op van de omgevallen boomstronk. Haar bezem viel op het mandje dat bijna volledig gevuld was met groene knolzwammen, vliegezwammen en saterstoelen. Ze graaide er een handsvol van en smeed ze in het vuur dat in een waaijer van gensters oplaaide. Van Mie de Bril werd verteld dat ze in de groene vlammen van giftige zwammen de toekomst kon zien. "Nu is het hier in de Battenbroeksche polder nog rustig", krijste ze, "maar binnen 334 jaar zal de molenaar een klaagzang aanhouden".

En zo geschiedde :

Waar is toch de tijd gebleven dat je op d'oevers van de Neet nog kon wandelen zonder oliestank of vuilnis bij de vleet, dat je vrijuit kon genieten van de pracht van de natuur zonder chemische producten, zonder kwik of giftig zuur, dat de vissers er nog visten, diep verscholen in het groen, want de paling en de brasem konden er nog leven toen.

En ja, zelfs in de winter, als de Nete gans bevroor, vierde Walem boven op het ijs een heuse kermisfoor.

Waar is toch de tijd gebleven dat je als rustig wandelaar nog door Battenbroek kon kuieren zonder dat groot gevaar van die auto's die er rijden tegen negentig per uur, zonder oog voor onze veiligheid, voor mens of voor natuur.

Waar is toch de tijd gebleven dat het een oase was van een bonte mengeling bloemen en van wiegend, geurig gras.

't Was nog voor die autostrade met zijn eeuwige geraas ons de stilte voorgoed afnam – ach, wat zijn wij allen dwaas.

- (¹) Heksenbezem: een vorm van woekering – vaak in berkenbomen – waarbij uit een enkele groeitop zich een grote hoeveelheid groeitoppen ontwikkelen.
- (²) De zogenaamde heksenkring.
- (³) Trees de Wolf: haar broer Rik, landloper die zich veelvuldig ophield in de Battenbroeksche polder, liet uit schaamte voor z'n zuster zijn naam wijzigen in : De Hondt.
- (⁴) Blauwe knoop: in de volksmond gekend als 'duivelsbeet'.

dv

